

I fodsporene på Nobel

Bare fordi man har adresse i Nobelparken, betyder det ikke, at Humaniora er dem med flest Nobelpriser på hylden. Hvad skal der til for at bedrive "forskning for menneskeheden"? Og hvordan ser **de humanistiske forskeres chancer** ud for at få fingrene i en pris?

Fysik, kemi, medicin, litteratur, fred og i 1968 kom der en nobelpris i økonomi. Hvor er den humanistiske forskning henne? Jagten på bevillinger er for alvor gået i gang, og jagten på verdens mest prestigefyldte pris er ingen undtagelse. I august 2007 inviterede videnskabsminister Helge Sander en gruppe fremtrædende personer inden for privat og offentlig forskning på besøg. Han ville gerne vide, hvordan vi kan forøge chancerne for flere danske Nobelpriser. En af de inviterede var den svenske professor Gunnar Öquist, der er generalsekretær for Den Kungl. Vetenskabsakademien. Det er dem, der uddeler nobelpriserne i fysik og kemi. HUMavisen har opsøgt sine egne eksperter, for at høre lidt om traditionen for humanistiske nobelprisvindere og chancerne for at blive medlem af den eksklusive klub.

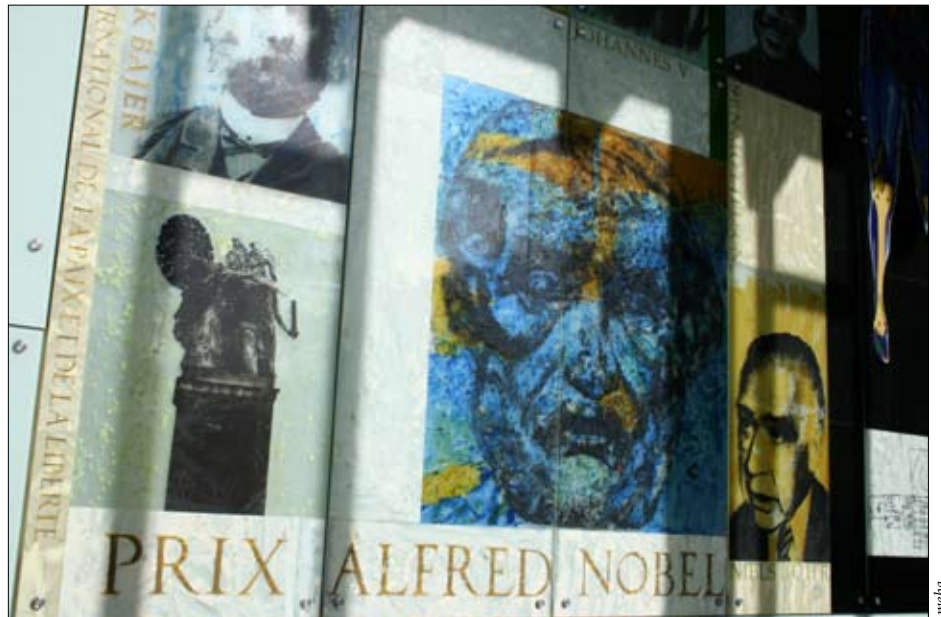
De gyldne ord

"Kapitalen (...) skal udgøre en fond, hvis

Om Nobel

Nobelprisen uddeles årligt på Alfred Nobels dødsdag, den 10. december. Den bliver uddelt efter de forskrifter som Nobel har beskrevet i sit testamente med de præciseringer som blev nedfældet i Nobelstiftelsens statutter fra juni 1900. Første gang prisen blev uddelt var i 1901.

Vinderen af Nobelprisen får en medalje, et personligt diplom, samt en pengesum, for tiden på cirka 10 millioner svenske kroner.

Et kunstværk i Nobelparkens kantine med de 13 danske nobelprisvindere må vække appetitten for at få fingrene i en pris, for hvem vil ikke gerne bedrive "forskning for menneskeheden".

rente årligt uddeles som belønning til dem, der i det forløbne år har gjort menneskeheden den største nytte."

Uddraget er fra Alfred Nobels testamente, hvor han til sine arvingers store skuffelse beskrev, hvordan fremtiden for hans formue skulle se ud.

Henry Nielsen der er redaktør bag bogen: *Nabo til Nobel – historien om tretten danske Nobelpriser* forklarer, hvorfor Alfred Nobel valgte at forgyldte nogle fagområder frem for andre.

–Der var mange priser, Alfred Nobel kunne have valgt at uddele: en i arkitektur eller en i økonomi for eksempel, men det var ganske enkelt de andre områder, der havde hans interesse. På den tid ville en pris for geografiske opdagelsesrejser også have været oplagt, men igen spillede hans personlige holdning ind. I et brev fra 1893 til den svenske opdagelsesrejsende Sven Hedin begrundede Nobel sin manglende interesse for dette felt:

"Siden elektriciteten, og i dens kølvand tanken om at rejse jorden rundt på et kvart sekund, har jeg fået en enestående foragt for vor klodes ubetydelige størrelse. Det er derfor jeg interesserer mig mindre for opdagelsesrejser og udforskning end før. Som bevis på min umådelige inkonsekvens må jeg dog erkende, at jeg nærer den livligste interesse for en langt mindre del af verden, nemlig Atomet."

Litteratur for livet

Linket fra atomer til litteraturen er der mange, der har undret sig over. Men Nobel læste enorme mængder skønlitteratur på sine togture rundt i Europa, når han skulle besøge sine fabrikker. Han havde selv et stort bibliotek og forsøgte forgæves at kaste sig ud i skrivekunsten. Litteraturen fortjente en pris, fordi Nobel mente, at den under de rette omstændigheder kunne føre til udvikling for den enkelte og for samfundet og dermed være til nytte for menneskeheden.

Litteraturprisen er nok den, der kommer tættest på et humanistisk fagområde. Selv om prisen ofte er gået til en forfatter, blev der i Nobel-statutternes § 2 tilføjet følgende:

"Begrebet litteratur omfatter ikke blot skønlitterære værker men også andre tekster, som gennem form og fremstillingsmåde har litterær værdi."

Så det må være her, de humanistiske forskere skal slå til! Hvordan chancen er for at det er en humanistisk forsker, der løber med prisen, har vi spurgt en ekspert om.

Professor Horace Engdahl er fast medlem af det Svenske Akademi, og det er ham, der har æren af at annoncere vinderen af den litterære pris.

–Akademiet har fra første færd haft

Bag den usædvanlige pris står en usædvanlig mand: En sprængstoffabrikant der udviklede kanoner, men som afskyede vold. Om sig selv sagde han: Jeg er misantrop, og dog umådelig venlig og med mange løse skruer, og jeg er en superidealist, som lettere fordøjer filosofi end mad. Alfred Nobel. (Fra Bergengren 1962 s. 164) Billedet er publiceret med tilladelse fra Nobelstiftelsen.

muligheden for at belønne forfattere inden for andre genrer end den specifikke skønlitterære. Det kan være både historikere, filosoffer og litteraturhistorikere, der har opnået en tilstrækkelig høj stilkunst. En kandidat, som man diskuterede flittigt i Akademiets Nobelkomité de første år, var Georg Brandes. Selma Lagerlöf kæmpede for hans kandidatur, men de fleste andre var imod ham, og han fik som bekendt aldrig prisen. En anden humanist, som var på tale i 1910, og som var tæt på at vinde en pris, var den franske litteraturhistoriker Émile Faguet. Han var både oversætter og poet, men det var hans litteraturhistoriske værk, som Akademiet frem for alt satte pris på.

Men nær ved og næsten hjælper ikke. Er der ikke nogen humanistiske forskere der har vundet?

–Jo, i årenes løb er fem nobelpriser i litteratur blevet uddelt med henvisning til § 2, dvs. fem ikke-skønlitterære værker. Det drejer sig om: historikeren Theodor Mommsen (1902), filosofen Rudolf Eucken (1908), filosofen Henri Bergson (1927), filosofen Bertrand Russell (1950) og Winston Churchill (1953), som modtog litteraturprisen for sine historiske og biografiske værker om Anden Verdenskrig. Det er ikke meget, og frem for alt er

det mere end et halvt århundrede siden, at rækken af skønlitterære forfattere blev brudt af en humanist. Hvorfor det forholder sig sådan, kan jeg ikke forklare.

Et nyt skud på stammen?

Kunne det tænkes at der kom flere priser til? I 1968 blev der jo lavet en Nobelpris i økonomi. Så er der måske stadig en chance?

–Det er rigtigt, at der siden hen er kommet en nobelpris i økonomi, men det er faktisk ikke nobelpenge. Den pris er doneret af en bank i Sverige, Riksbanken. Desuden har man senere vedtaget i Nobelinstitutionen, at der aldrig nogensinde bliver lavet nye priser, som kan smykke sig med Nobel-titlen, for det mener man vil udvande de klassiske nobelprisers status. Så der bliver ikke flere nobelpriser, konstaterer Henry Nielsen.

Horace Engdahl giver dog et lille tip med på vejen, til de humanistiske forskere der går og håber.

–Selv har jeg altid betragtet essayet som en af litteraturens hovedgenrer. Uden at røbe nogle hemmeligheder kan jeg sige, at nutidens Nobelkomité studerer litteraturen i bred forstand, uden at bryde med den traditionelle grænse for "les belles lettres".

meba

Priser til humanistisk forskning

- ▶ 4.500.000 NOK: Holberg prisen er en nordisk pris for fremragende forskning inden for humaniora, socialvidenskab, jura og teologi.
- ▶ 1.000.000 kr. EliteForsk-priserne. Typisk hædres 5-7 fremragende yngre forskere i international topklasse med hver en million kr. Desuden rejsestipendier på 200.000-250.000 kr.
- ▶ 800.000 SEK: Gad Rausing-prisen er en af Nordens fornemste humanistiske forskningspriser, og bliver derfor også kaldt "Den lille Nobelpris".
- ▶ 100.000 USD. Turing-prisen: Datalogiens Nobelpris
- ▶ 250.000 NOK. Niels Klim Prisen: Til yngre nordiske forskere (under 35) inden for humaniora, socialvidenskab, jura og teologi
- ▶ 100.000 kr. Tietgen-prisen kan gives til unge forskere inden for det erhvervsrettede humanistisk og samfundsvidenskabelige felt.
- ▶ 100.000 kr. Forskningskommunikationsprisen: Til forskere, der "gennem levende og vedkommende formidling har formået at skabe bred opmærksomhed om sin forskning".
- ▶ 100.000 kr. FKK's forskningsmiljøpris: 100.000 kr. For dynamisk humanistisk forskningsmiljø.
- ▶ 75.000 kr. AU-priser:
 - ▶ Forskningsprisen (Holst-legatet)
 - ▶ Formidlingsprisen
 - ▶ Undervisningsprisen
- ▶ 50.000 kr. DM's forskerpriser: Til forskning, som ikke umiddelbart har et synligt mål eller giver økonomisk afkast.
- ▶ Kraka-prisen: Til studerende eller forsker der har bidraget med noget nyskabende til dansk kønsforskning. (Ukendt beløb).
- ▶ The IRSCL-award (International Research Society for Children's Literature): Til enestående forskning inden for børnelitteratur. (Ukendt beløb).